الف) نظر شیخ مفید درباره ابواب نوادر

استاد: این رساله، در کتاب رویت هلال هست. «جوابات أهل الموصل في العدد و الرؤية المعروف ب الرسالة العددية». برای شیخ مفید رضوان‌الله‌علیه است. آن چه که می‌خواهم الآن آدرس بدهم و نکاتی که می‌خواهم عرض کنم، این است: «لتکملوا العدة» را می‌گویند. تا اینجا که می‌فرمایند:

> **فصل [ما استدلّ به أصحاب العدد]**
>
> **و أمّا ما تعلّق به أصحاب العدد- في أنّ شهر رمضان لا يكون أقلّ من ثلاثين يوما- فهي أحاديث شاذّة قد طعن نقّاد الآثار من الشيعة في سندها، و هي مثبتة في كتب الصيام في أبواب النوادر، و النوادر هي التي لا عمل عليها**[1]

«و أمّا ما تعلّق به أصحاب العدد- في أنّ شهر رمضان لا يكون أقلّ من ثلاثين يوما- فهي أحاديث شاذّة»؛ این‌ها احادیث شاذ هستند. **«قد طعن نقّاد الآثار من الشيعة في سندها»؛** سندها را رد کرده‌اند.

«و هي مثبتة في كتب الصيام»؛ بله علماء حدیث این روایات را در کتب حدیث آورده‌اند، اما «في أبواب النوادر»؛ محدثینی که این‌ها را آورده‌اند در کدام باب آورده‌اند؟ در ابواب نوادر. بعد قسمت یادداشت کردنی را می‌گویند: **«و النوادر هي التي لا عمل عليها»؛** نوادر یعنی آن چه که مورد عمل علماء طایفه نیست. این یک نکته یادداشت کردنی از کلام شیخ مفید است که نوادر را معنا می‌کنند.

شاگرد: معرض عنه می‌شود.

استاد: بله، ایشان به این صورت معنا می‌کنند.

شاگرد۲: چه نکته‌ای مد نظر ایشان است؟

استاد: یک وقتی بحث نوادر شد. آیا یعنی متفرقات؟ یعنی «لایجمعها عنوان»؟ این مانعی ندارد. آن چه که ایشان در اینجا معنا می‌کنند علی ای حال شیخ مفید در آن عصر رئیس العلماء هستند. وقتی ایشان به این صورت معنا می‌کنند معلوم می‌شود نزد ایشان اصطلاح جا افتاده‌ای است که ما باید آن را یادداشت کنیم و سر جایی که نوادر می‌آید بگوییم شیخ مفید در این رساله می‌گویند «النوادر یعنی لا عمل علیها».

شاگرد: همانطوری که می‌گویید «علیه المعول» اما به این معنا نیست که به تک‌تک آن‌ها عمل شود، ندارد هم یک مجموعه‌ای باشد که یک خصوصیتی داشته باشد که بنا نیست به تک‌تک آن‌ها عمل شود ولی به برخی از آن‌ها عمل می‌شود.

استاد: اگر به‌معنای متفرقات باشد، شواهدی هم دارد. وقتی کافی شریف را می‌بینید، در ابواب تاریخ، سیره ائمه علیهم‌السلام، غیبت امام علیه‌السلام و ... . من اینطور یادم می‌آید که در خیلی از مطالب اعتقادی می‌گویند باب الندارد. خب چطور است؟! یعنی «لا عمل علیه»؟! ربطی به عمل ندارد، فقهی نیست که شما می‌گویید «لا عمل علیه». معلوم می‌شود این چیزی که ایشان فرموده‌اند بخشی از کار است. نه اینکه حرف ایشان نیست، هست اما بخشی از کار است. باید بیشتر راجع به اصطلاح ندار صحبت کنیم. شیخ المشایخ سعد بن عبدالله الاشعری معروف کتابی به نام نوادر دارد. نوادری که ایشان دارد، به چه صورت است؟ یعنی «لا عمل علیه»؟!

شاگرد۲: در مقدمه من لایحضر می‌گوید نوادر اشعری از کتاب‌هایی است که ....

استاد: از کتاب‌هایی است که علیه العمل.

شاگرد: یکی از آقایانی که متخصص بود می‌فرمود نوادر، احادیثی است که از کتب نوادر گرفته شده و در باب نوادر آورده‌اند. ما کتبی به نام نوادر داریم. آن‌ها را در باب نوادر آورده‌اند. ایشان فی الجمله به این نتیجه رسیده بودند.

استاد: این هم نکته خوبی است. یک جمله است. اما حاصل سال‌ها مطالعه یک محقق است. چقدر این‌ها می‌ارزد! نمی‌گویم حتماً درست است ولی خیلی ارزش دارد که آدم فکرش را بکند و در جاهای دیگر هم شواهدش را بیاورد.

شاگرد۲: نوادر برای یک معیاری گردآوری شده.

استاد: خب باید به‌دنبال آن معیار باشیم. آیا همین است که شیخ مفید می‌فرمایند یا نه؟

شاگرد: خود ایشان هم اول فتوا می‌دادند!

استاد: بله! علیه العمل. نمی‌دانم رساله اول ایشان چه بوده. متأسفانه در دست‌ها نیست.

شاگرد: بین نوادر و ندار فرق است. مفرد نوادر باید مشخص شود. ندار است یا ندارة.

استاد: شاید بیشتر ندارة باشد. چون فواعل، فاعلة است.

شاگرد۲: خود روایت «لا ینقص عن ثلاثین» تنها همین مضمون نیست. در برخی از آن‌ها دارد که از سال گذشته بشمار و پنج روز اضافه کن و ... . همه این‌ها در ابواب النوادر نیست.

استاد: بله، بعداً عرض می‌کنم. یعنی آن‌ها چنود اخبار عدد هستند. این چیزی که شما می‌فرمایید چنود اخبار عدد است. خود اخبار عدد یک بابی است که چنودی دارد. یعنی در جاهای دیگر روایاتی هست که به این مربوط است و وقتی فکرش را می‌کنید بر این مبنا آن‌ها صادر شده.

---

[1] رؤیت هلال، ج۱، ص: ۱۳۸

بازبینی #1
ایجاد شده 22 آوریل 2026 11:20:52 توسط ... .
به روزرسانی شده 22 آوریل 2026 11:23:59 توسط ... .